

Tárgytematika / Course Description**Gyermekszegénység****AKNB_SSTM034****Tárgyfelelős neve /****Teacher's name:** dr. Simonik Péter**Félév / Semester:** 2020/21/1**Beszámolási forma /****Assesment:** Vizsga**Tárgy heti óraszám /****Teaching hours(week):** 1/2/0**Tárgy féléves óraszám /****Teaching hours(sem.):** 0/0/0**OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE**

A kurzus célja, hogy a hallgatók –korábbi tanulmányaikra építve- megismerkedjenek a szegénység okaival, megjelenési formáival, mérésének módszereivel (ill. ezek hibáival). A félév folyamán nagy hangsúlyt helyezünk a hazai gyermekszegénységre vonatkozó legújabb kutatási eredmények ismertetésére, valamint az erre irányuló kormányzati program(ok), fejlesztések bemutatására és értékelésére. A tárgy a társadalmi egyenlőtlenségek különböző formáinak szemszögéből vizsgálja a gyermekszegénység jelenségét, amely a hallgatók számára is jelzi a probléma komplex jellegét, s ezzel utal kezelésének nehézségeire is.

A hallgatók a félév végére azonosítani tudják a szegénység kialakulása mögött meghúzódó legfőbb tényezőket, ezáltal képessé válnak az ok-okozati viszonyok feltárására, s ennek segítségével a probléma enyhítésére irányuló szociálpolitikai beavatkozások meghatározására. A kurzus résztvevői felismerik a szegénységnek a családokra, ill. a háztartásokra gyakorolt hatásait is, amelynek segítségével megértik, hogy a probléma enyhítése nem csak a szociálpolitikai, hanem egészség-, oktatás-, lakás- és foglalkoztatáspolitikai területeket is érintő kérdés. A legfrissebb kutatási adatok elemzésével képessé válnak a probléma statisztikai jellegű vizsgálatára is.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

A társadalmi egyenlőtlenségek elfogadhatóságának megközelítései Andorka/Giddens: Szociológia

A szegénység kultúrája Andorka/Giddens: Szociológia

A magyarországi szegénység jellemzői az 1980-as években. A SZETA működése Simonik/Andorka

A rendszerváltás hatása a szegénységre. A szegények csoportjai Andorka Spéder tipológiája

A magyar szegényügy története

A segélyezés dilemmái és lehetséges technikái

A jövedelmi szegénységet (a gyermekszegénységet) mérséklő szolgáltatások

A gyermekszegénység elleni küzdelem nemzeti programja és főbb területei

A gyermekszegénység mérése (UNICEF) és a gazdasági válság hatása a 2000-es években

Az abszolút szegénység és mérése

A relatív szegénység és mérése

Az egyenlőtlenség, a kirekesztettség és a szubjektív szegénység mérése

Szegénységvizsgálatok külföldön (19. sz. végétől az 1980-as évekig)

Szegénységvizsgálatok Magyarországon (20. sz. elejétől a rendszerváltásig)

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESSMENT'S METHOD

A félév végi aláírás feltétele az órai aktivitás és egy otthoni feladat határidőre történő elkészítése, valamint ennek prezentáció keretében történő bemutatása. Minden nappali tagozatos hallgatónak keresnie kell egy olyan, anyagi gondokkal küzdő családot, amelyet vagy személyesen ismer vagy valamely helyben működő szociális intézmény kliensköréhez tartozik és interjút kell készítenie a család tagjaival. Az interjúkészítés elsődleges célja, hogy a hallgató megismerje az adott család történetén keresztül a szegénység megjelenésének főbb okait, a család alkalmazkodási stratégiáit, összevesse a helyszínen hallottakat az előadásokon elhangzottakkal és a szakirodalomban olvasottakkal, valamint feltárja az anyagi problémák megjelenéséhez vezető utat. A beszélgetés során információt kell gyűjteni arról is, hogy a kiválasztott család tagjai mikor és milyen segítséget kértek a helyben működő szociális intézmények munkatársaitól és a kapott segítséget mennyiben tartották hasznosnak.

A megszerzett információkat (tehát nem az interjú szövegét!!!) feldolgozó 20 perces prezentációt az első órán kijelölt időpontban be kell mutatniuk. Ennek elmaradása az aláírás megtagadásával jár. A hallgatók elméleti tudásukról a vizsgaidőszakban, vizsga keretében adnak számot. Az eredménytelen vizsga javítása a TVSZ-ben foglaltaknak megfelelően történik.

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Kötelező és ajánlott irodalom:

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Osiris Kiadó Budapest

Bass László – Darvas Ágnes: Gyerek jól-lét – szociálpolitika – gyerekintézmények, Budapest 2008 Kézirat (GYEP)

Bass László - Darvas Ágnes - Dögei Ilona - Ferge Zsuzsa - Tausz Katalin: A szegénység és kirekesztés változása 2001-2006, Gyerekesély Füzetek 3. MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2007 (GYEP)

Bass László – Darvas Ágnes – Farkas Zsombor – Ferge Zsuzsa: A gyermekszegénység elleni küzdelem állása 2008-ig, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2008 Kézirat

---

(GYEP)

Bass László - Darvas Ágnes - Ferge Zsuzsa: Indikátor-együttes a gyermekes családok (háztartások), illetve a gyermekek helyzetváltozásának követésére. Vitaindító tanulmány, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2008 Kézirat (GYEP)

Bass László – Darvas Ágnes - Ferge Zsuzsa – Hadházy Ágnes: A gyermekszegénység elleni nemzeti stratégia sorsa költségvetési megszorítások és válság idején, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2009 Kézirat (GYEP)

Bass László – Darvas Ágnes – Szomor Éva: Gyermeknevelési szabadságok és gyerekintézmények. Mi a jó a gyerekeknek, mit szeretnének a szülők? MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest é.n. Kézirat (GYEP)

Bass László - Ferge Zsuzsa - Márton Izabella: Gyorsjelentés a szegénységről 2000-2003, Szociális Szakmai Szövetség Budapest 2003

Bihari Zsuzsanna - Kovács Katalin: (Gyermek) szegénység vidéken. Magas szegénységi kockázatú települések a magyar településállományban. Településtipológia és rangsor, MTA Regionális Kutatások Központja, Térségfejlesztési Kutatások Osztálya - MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2006 Kézirat (GYEP)

Bokor Ágnes: Szegénység a mai Magyarországon, Magvető Kiadó Budapest 1987

Csongor Anna – Kóródi Miklós szerk.: Fejlesztési támogatások hátrányos helyzetű településeken, Gyerekesély Füzetek 5. MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2010 (GYEP)

Darvas Ágnes – Kecskés Éva – Simon Mihály: A Gyerekszegénység Elleni Nemzeti Program megvalósításának hatályos jogszabályokkal összefüggő nehézségei, akadályai, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2008 Kézirat (GYEP)

Darvas Ágnes - Tausz Katalin: Az óvoda lehetőségei a gyermekszegénység csökkentésében, Educatio 2005/4. szám 777-787.o.

Ferge Zsuzsa: A Munkaerő-felmérés 15 évének tanulságai a gyermekes családok szempontjából,

MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest é.n. Kézirat (GYEP)

Ferge Zsuzsa: Ellenálló egyenlőtlenségek, Esély 2005/4. sz. 3-41. o.

Ferge Zsuzsa: Fejezetek a magyar szegénypolitika történetéből, Magvető Kiadó Budapest 1986

Ferge Zsuzsa et al.: Szolgáltatásokkal a gyermekszegénység ellen, Gyerekesély Füzetek 1. MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2007 (GYEP)

Farkas Zsuzsa: Az óvodai és iskolai étkezés, napközi /tények és vélemények/, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2006 Kézirat (GYEP)

Giddens, Anthony – Diamond, Patrick szerk: Írások az egyenlőtlenségről, az egyenlősdiről – és az új egyenlőségről, Napvilág Kiadó Budapest 2006

Havasi Éva: A gyermekes háztartásokban élők főbb jellemzői, különös tekintettel a szegénységben élőkre, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2006 Kézirat (GYEP)

Koncz K. (2002): A társadalmi kirekesztettség és a szegénységkockázat nemek szerinti különbségei, Esély 2002/1. sz. 59-86. o.

Kósa Eszter: Egyedülálló szülők – egyszülős háztartásokban nevelkedő gyermekek és társadalmi jellemzőik, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest é.n. Kézirat (GYEP)

Németh László: A gyermekszegénység monitorozási és értékelési eljárásának kialakítására javaslat, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2006 Kézirat (GYEP)

Semjén, András szerk.: A jóléti állam közgazdasági megközelítésben, Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület - ELTE Szociológiai Intézet Szociálpolitika Tanszéke, Budapest, 1998

Sen, Amartya: A relatív szegénység, Esély 1999/2-3. sz. 3-16. o.

Sen, Amartya: Társadalmi kirekesztés: fogalom, alkalmazás és vizsgálat, Esély 2003/4. sz. 3-22. o.

Simonik Péter: A hátrányos helyzetűek segítségének speciális eszközei. Régen és ma. NYME Győr

Spéder Zsolt: A szegénység változó arcai, Századvég Kiadó Budapest 2002

Dr. Szabó Lajos: A szociális esetmunka kialakulása és elméleti hátterei, A Szociális Munka Alapítvány Kiadványa Budapest 1999

Szalai Júlia: A társadalmi kirekesztődés egyes kérdései az ezredforduló Magyarországon, Szociológiai Szemle, 2002/4. sz. 34-52. o.

Szikra Dorottya: Serdülőkori terhességek – egy jövőbeli kutatást megalapozó tanulmány és összefoglalás, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest é.n. Kézirat (GYEP)

Szikra Dorottya: Az indikátor előrevetítés, illetve „javítás” módszertana – bevezető

tanulmány. A kidscount „brief”-ek összegzése, tanulságok levonása, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest é.n. Kézirat (GYEP)

Szomor Éva: Biztos kezdet és a gyerekházak. Mit és hogyan tegyünk a gyerekházakban, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2010 Kézirat (GYEP)

Szügyi Jerne: Nevelési tanácsadók, közoktatás, szegénység, k.n. Budapest 2009

Tausz Katalin: A gyermeki szükségletek, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2006 Kézirat (GYEP)

Tausz Katalin: A gyermekszegénységet és a hátrányos helyzetű gyermekek esélykiegyenlítését érintő intézkedések 2006-2007, MTA Gyermekszegénység Elleni Program Budapest 2007 (Első változat) Kézirat (GYEP)

Utasi Ágnes szerk.: Peremhelyzetek. Műhelytanulmányok, MSZMP KB Társadalomtudományi Intézet Budapest 1987

Rövidítés:

GYEP = Gyermekszegénység Elleni Program (A program keretében készült tanulmányok, kiadványok letölthetők a www.gyerekesely.hu oldalról)